

Η Θέση της Νοσηλεύτριας Συντονίστριας στις Μεταμοσχεύσεις

Ε. ΚΑΛΛΕΡΓΗ

Μόλις πριν 50 χρόνια η μεταμόσχευση ενός συμπαγούς οργάνου ανήκε στην σφαίρα μόνο της ανθρώπινης φαντασίας. Μέσα όμως σ' αυτό το μικρό χρονικό διάστημα η ιατρική επιστήμη κατόρθωσε να κάνει την μεταμόσχευση οργάνων μία παραδεκτή κλινική θεραπευτική μέθοδο.

Βεβαίως η ιδέα των μεταμοσχεύσεων είναι πάρα πολύ παλιά και ταυτίζεται με την δημιουργία του ανθρώπου. Έτσι ο πρώτος δότης ανθρώπινου οργάνου αναφέρεται στην Αγία Γραφή και είναι ο πρώτος άνθρωπος ο Αδάμ «...και επέβαλεν ο Θεός έκτασιν επί του Αδάμ και ύπνωσε και έλαβε μίαν των πλευρών αυτού και ανεπλήρωσε σάκα αυτ' αυτή. Και ωκοδόμησεν ο Θεός την πλευράν ην έλαβε από τον Αδάμ. Εις γυναίκα και ήγαγε αυτήν προς τον Αδάμ. Και είπεν ο Αδάμ, Τούτο νυν οσοούν εκ των οστέων μου και σαρξ εκ τη σαρκός μου. Αυτή κληθήσεται γυνή, ότι εκ του ανδρός αυτής ελήφθη...» (Γεν. 2, 21-23).

Επίσης κατά την παράδοση της Χριστιανικής εκκλησίας οι Άγιοι Ανάργυροι Κοσμάς και Διαμανός που έζησαν την εποχή του αυτοκράτορα Διοκλητιανού (285-305 μ.Χ.) μεταμόσχευσαν το πόδι ενός Μαυριτανου που μόλις είχε πεθάνει σ' έναν ασθενή ο οποίος έπασχε από όγκο του κάτω άκρου. Όμως και η ελληνική μυθολογία πρωτοπορεί στην ιδέα των μεταμοσχεύσεων με την αναφορά τριών κλασικών πλέον μύθων: α) Ο μύθος του Δαίδαλου και του Ίκαρου, β) η αντικατάσταση της πτέρνας του Αχιλλέα με οστικό μόσχευμα γίγαντα από το σοφό Χείρωνα, γ) η Χίμαιρα, ένα τέρας τριών ξενογενετικών προελεύσεων με κεφάλι λιονταριού, σώμα προβάτου και ουρά δράκου.

Όμως και σε άλλες χώρες αναφέρονται μύθοι και παραδόσεις με αντικείμενα σχετιζόμενα με τις μεταμοσχεύσεις οργάνων. Έτσι στις χώρες της κοιλάδας του Ευφράτη και του Ινδού ποταμού, υπάρχουν μύθοι στους

οποίους περιέχονται οι περιπτώσεις αντικατάστασης των οργάνων της όρασης.

Το πέραςμα των μεταμοσχεύσεων στην κλινική πράξη έγινε το 1954. Ήταν προφανές λοιπόν ότι τα προβλήματα που ανέκυπταν ήταν πολλά και πολλαπλά: ιατρικά, κοινωνικά, ηθικά, οικονομικά αλλά και οργανικά. Η δραματική αύξηση του αριθμού των εκτελούμενων μεταμοσχεύσεων πάνω στη βάση μιας εθνικής μεταμοσχευτικής πολιτικής, με βασικό άξονα αυτής της πολιτικής, την δημιουργία του μεταμοσχευτικού συντονισμού. Η καθιέρωση του θεσμού των Συντονιστών Μεταμοσχεύσεων σε κέντρα του εξωτερικού, βοήθησε σημαντικά στην αύξηση των πτωματικών μοσχευμάτων και φαίνεται πια ότι είναι επιτακτική ανάγκη γρήγορης ανάπτυξης και λειτουργίας του θεσμού αυτού και στην χώρα μας. Ως Σ.Μ. ζητήθηκε να εκπαιδευτούν άτομα προερχόμενα από τον ευαίσθητο Νοσηλευτικό χώρο.

Αυτό εξηγείται γιατί στους συγγενείς του νεκρού δότη είναι απαραίτητη εκτός από την τυπική επιστημονική πληροφόρηση να γίνεται και μια ανθρώπινη προσέγγιση από άτομα που έχουν αποδεδειγμένη ευαισθησία και ικανότητα να αναλύσουν διάφορους ηθικούς, θρησκευτικούς και ψυχολογικούς προβληματισμούς ή επιφυλάξεις.

Τα άτομα αυτά αποτελούν οι Συντονιστές Μεταμοσχεύσεων εξειδικευμένο δηλαδή προσωπικό που απασχολείται πλήρως και αποκλειστικά (σε 24ωρη βάση) με την εξεύρεση, τη συντήρηση και μεταφορά των πνευματικών μοσχευμάτων. Έτσι αυτή την στιγμή εργάζονται σαν Συντονιστές Μεταμοσχεύσεων 14 άτομα Πανελλαδικά.

Σκοπός του Σ.Μ. είναι η προαγωγή των Μεταμοσχεύσεων η οποία κατορθώνεται με την μεγαλύτερη δυνατή ανεύρεση, εξασφάλιση και αξιοποίηση των προσφερόμενων οργάνων, την παρακολούθηση όλων των διαδικασιών της Μεταμόσχευσης, την βελτίωση των αποτελε-

σμάτων με την επιδίωξη της καλύτερης ισοσυμβατότητας Δότη-Λήπτη και την ανάλυση και αξιολόγηση όλων των παραγόντων που επηρεάζουν τα αποτελέσματα των Μεταμοσχεύσεων, όπως και την διασφάλιση ενός διαφανούς και αντικειμενικού συστήματος διάθεσης των μοσχευμάτων.

Θα πρέπει λοιπόν ο Σ.Μ. να εκτελεί τις ακόλουθες διαδικασίες α) αυτές που αφορούν τους δότες, β) αυτές που αφορούν τους λήπτες, γ) εκπαιδευτική δραστηριότητα και δ) την έρευνα.

Α) Οι λειτουργίες που αφορούν τους Δότες:

Ο Σ.Μ. είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί τις παρακάτω διεργασίες:

1) Προμήθηση, αφαίρεση και διανομή των μοσχευμάτων από πτωματικό δότη.

α) Αναλυτικότερα, την ανεύρεση και τον προσδιορισμό των πτωματικών δοτών και την συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων τους.

β) Έλεγχο της παρεχόμενης ιατρικής φροντίδας προς τον δότη ώστε να διατηρηθούν οι λειτουργίες του μέσα στα φυσιολογικά όρια, μέχρι την αφαίρεση των οργάνων του.

γ) Τον έλεγχο των δεδομένων ότι ο δότης είναι κατάλληλος για την προσφορά οργάνων του. Αποστολή δειγμάτων αίματος για ειδικές εξετάσεις (HIV, CMV).

δ) Ρύθμιση νομικών θεμάτων για περίπτωση που χρήζουν ιατροδικαστική πραγματογνωμοσύνη, όπως και τον έλεγχο της διάγνωσης και της βεβαίωσης του Ε.●.

ε) Την προσέγγιση των συγγενών του πτωματικού δότη, από τους οποίους θα πρέπει να ζητηθεί έγγραφη συγκατάθεση για την αφαίρεση των οργάνων του υποψήφιου δότη.

στ) Τον προσδιορισμό της ακριβούς ώρας της εκτέλεσης του χειρουργείου.

2) Τις διαδικασίες που αφορούν την οργάνωση της μεταφοράς.

α) Συνεργασία με το ΕΚΑΒ, αεροϋγειονομείο, Άμεσο Δράση.

3) Συνεργάζεται με τις Τράπεζες ιστών, φροντίζοντας για την εξασφάλιση και αφαίρεση κεραιοειδών, δέρματος ιστών κ.τ.λ.

4) Πλήρης συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων που επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά τον αριθμό των δυνητικών δοτών, ώστε να προσδιορισθούν οι αιτίες που τα προκάλεσαν.

Β) Λειτουργίες που αφορούν τους Λήπτες

1) Οργανώνουν και τηρούν την λίστα αναμονής ανά όργανο.

2) Ο Σ.Μ. πρέπει να διαθέτει πλήρη στοιχεία των ληπτών της Μεταμόσχευσης, όπως επίσης και της μετεγχειρητικής τους παρακολούθησης.

Γ) Εκπαίδευση

Αυτή αφορά κυρίως την ενημέρωση και την παροχή πληροφοριών σχετικά με την δωρεά οργάνων και την μεταμόσχευση.

Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με την εφαρμογή ενός προγράμματος που αφορά: α) Την μετεκπαίδευση των Συντονιστών, β) την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επαγγελματιών υγείας, όπως το ιατρο-νοσηλευτικό προσωπικό Νοσοκομείων κ.λ.π., γ) την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού, η οποία κατορθώνεται: 1) σε συνεργασία με κοινωνικές ομάδες, φορείς και πολιτιστικούς συλλόγους (ομιλίες, εκδηλώσεις, σεμινάρια). 2) με την πληροφόρηση του κοινού διά των μέσων μαζικής επικοινωνίας, έντυπου υλικού, διαφημιστικού.

Δ) Έρευνα

Σκοπεύει πάνω στο πεδίο της προαγωγής όλων του τύπου Μεταμόσχευσης μέσα από 1) τα αποτελέσματα και τις προοπτικές του Μ.Σ., 2) της ισοσυμβατότητας, 3) της πληροφορικής υποστήριξης και 4) της εκπαίδευσης.

Η μεγάλη ποιότητα των δραστηριοτήτων του Σ.Μ. καθορίζει και τη σημασία του ρόλου τους για την προώθηση των μεταμοσχεύσεων. Είναι προφανές ότι τα Νοσοκομεία πρέπει να γνωρίζουν με ποιον θα έρθουν σε επαφή, τι πρέπει να κάνουν και ποιος θα τους βοηθήσει. Ο Σ.Μ. προσφέρει την ενημέρωση, εξασφαλίζει το συντονισμό και με την παρουσία του απαλλάσσει το προσωπικό από ένα μεγάλο μέρος επί πλέον εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ψυχικής επιβάρυνσης από την προσέγγιση των συγγενών και της μη αρεστής επικοινωνίας με τον ιατροδικαστή. Με τον ρόλο του μεσολαβητή, ο ΣΜ εξασφαλίζει την καλή επικοινωνία και σωστή μετάδοση πληροφοριών.

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η βοήθεια του ΣΜ στις περιπτώσεις δοτών πολλαπλών οργάνων όπου είναι αναμενόμενη η εμπλοκή πολλών ιατρικών ομάδων.

Η σημασία του ρόλου του Ν.Σ.Μ. αυτανεγκλάται στις μεταμοσχευτικές δραστηριότητες των κέντρων, περιοχών ή χωρών στις οποίες προσφέρει τις υπηρεσίες του.

Είναι γεγονός ότι όπου εφαρμόστηκε ο θεσμός, η

είσοδος του Σ.Μ. στο σύστημα υπήρξε ένα ισχυρό ερέθισμα με άμεση θετική επίδραση στον αριθμό των προσφερόμενων οργάνων και των μεταμοσχεύσεων.

Οι Σ.Μ. έχουν μια σειρά υποχρεώσεων και αναπτύσσουν μια ποικιλία δραστηριοτήτων, οι οποίες έχουν σαν επακόλουθο την πολύωρη απασχόληση τους (κυρίως εκτός κανονικού ωραρίου εργασίας και την διαρκή ετοιμότητά τους).

Τα δεδομένα αυτά χαρακτηρίζουν το επάγγελμα του Σ.Μ. σαν ιδιαίτερα επίπονο και δεσμευτικό.

Όμως η ευθύνη για τον ασθενή και η χαρά για τη ζωή, που του προσφέρεται, συγκρούονται με την συναισθημα-

τική φόρτιση από την αντιμετώπιση του θανάτου ενός νέου συνήθως ανθρώπου και την επαφή με την οικογένειά του, που μέσα στον πόνο της καλείται να συγκατατεθεί για τη δωρεά. Και πέρα από την ψυχική ανάταση και την ελπίδα για έναν καλύτερο κόσμο, που του δίνει το βίωμα της ανθρώπινης αλληλεγγύης και της ετοιμότητας του ανθρώπου να βοηθήσει αγνώστους συνανθρώπους του ανεξάρτητα από εθνικότητα, τάξη ή θρησκεία, ο συντονιστής δίνει την προσωπική του μάχη να φέρει μια ηθική ισορροπία ανάμεσα στην λύπη των συγγενών από την μια μεριά και την ελπίδα των λιπτών από την άλλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Σημειώσεις σεμιναρίου: «Τηλε-εκπαίδευση σε θέματα μεταμοσχεύσεων ανθρώπινων οργάνων».
 2. Θεόδωρος Π. Συράκος: Αν. Καθηγητής Α.Π.Θ. Οργάνωση των Μεταμοσχεύσεων-Μεταμοσχευτικός Συντονισμός.
-